

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Box 129, 130 54 Dalarö
info@skargardsborna.org www.skargardsborna.org

Till Miljödepartementet

REMISSVAR PÅ KARTLÄGGNING MM AV STRANDSKYDDSBESTÄMMELSERNA, NATURVÅRDSVERKET, RAPPORT 5185, APRIL 2002.

Sammanfattning av Skärgårdarnas Riksförbunds synpunkter

Skärgårdarnas Riksförbund (SRF), som representerar den bofasta skärgårdsbefolkningens intressen, är inte intresserad av någon allmän exploatering av kuster och skärgård. Men vi anser att det skall gå att utveckla både nytt boende och verksamheter i dessa områden i framtiden. Då talar vi om att även den attraktiva stranden måste kunna utnyttjas för att klara målen om en levande skärgård.

Strandskyddet måste liksom andra starka intressen jämkas ihop i den process som bäst sker nära människorna, i kommunal och regional planering. Besluten måste tas där. Gör naturvårdens syn på strandskyddet till ett av flera riksintressen som måste jämkas med andra. En levande skärgård är givetvis också ett riksintresse. Något som helst samråd värt namnet finns inte bakom denna utredning. Den är uppenbart Naturvårdsverkets egen interna utredning.

Strandområdet är en bristvara - det tillverkas ju inte längre - och måste värnas därefter. Men den är också en naturlig plats för människor att bo vid och utnyttja för rekreation. Utredningen nu är helt inriktad på att förstärka förbudsfilosofin och är inte tillräckligt lyhörd för andra rimliga intressen som människorna har. Nu passar förslaget närmast Riksmuseet: lägg naturen på burk och låt människorna gå och titta på den.

Utredningen har ett speciellt förslag att stimulera regional utveckling i glesbygden. Men då har man sagt att det bara skall gälla glesbygden i ett visst område som EU har beslutat om (det så kallade mål 1-området), för kustens del i stort sett från Sundsvall och norrut. Här skall strandskyddet kunna tas bort om detaljplan görs med miljökonsekvensbeskrivning.

Det är obegripligt att Naturvårdsverket skall ange vilka glesbygder i Sverige som kan tillåtas en stimulans för regional utveckling som berör stränderna. Skall alltså skärgårdarnas envisa arbete för framtida utveckling stoppas?

Det är faktiskt så att om naturvårdsverkets filosofi gällt så hade inte västkustens tätbebyggda fiskelägen funnits, inte norrlandskustens städer som utvecklats ur företag till bruksbygder, inte ostkusten kultur av skärgårdshemman på många olika öar, etc.

Skärgårdarnas Riksförbund förutsätter att regeringen tillsätter en ny utredning med bredare sammansättning och tydliggör också att uppdraget gäller att garantera målet om En levande skärgård.

Utredningen i korta drag

Regeringen gav 2001-04-26 Naturvårdsverket i uppdrag att kartlägga

- I vilken utsträckning länsstyrelserna delegerat beslutsbefogenheter och tillsyn av strandskyddet till kommunerna.
- Hur länsstyrelserna tillämpar regler om dispenser och utvidgat strandskydd
- Förutsättningarna för och konsekvenserna av ett stärkt strandskydd i tätortsnära områden med högt bebyggelsetryck
- Förutsättningarna för lättnader i glesbygdsområden med lågt bebyggelsetryck

Förutom att länsstyrelserna skriftligen redovisat hur man hanterar strandskyddet har domar från miljömål gått genom och möten hållits med kommuner och andra myndigheter. Vid dessa senare tillfällen har deltagarna påtalat vikten att också se till fastboendes villkor.

Utredningens förslag:

- De minsta sjöarna och vattendragen undantas från det generella strandskyddet
- För vattendrag mellan 1 och 6 meters bredd minskas strandskyddet till 50 m
- Länsstyrelserna får under vissa förutsättningar i EU Mål 1 området upphäva strandskyddet för att stimulera den regionala utvecklingen.
- Länsstyrelserna får utvidgad rätt att föreskriva att undantag från strandskyddet inte behöver sökas för vissa komplementbyggnader inom tomtgräns
- Länsstyrelserna ges möjlighet att förordna för områden att det ska gälla synnerliga skäl istället för särskilda skäl för dispens.
- Ett förordnande om upphävt strandskydd ska omprövas om detaljplanen ändras
- Dispensbeslut om byggnation i nationalparker, statliga naturreservat eller Natura 2000-områden får inte i fortsättningen delegeras till kommun. Gamla delegationsbeslut ska upphävas.
- Anmälningsplikt införs för byggnader eller anläggningar för de areella näringarnas behov inom strandskyddsområden. På så sätt ska myndigheterna kunna begränsa olägenheter för strandskyddet.
- De regler som underlättat att uppföra enklare fritidshus i närheten av de stora tätortsregionerna avskaffas.

Osynliga skärgårdsbor

Strandskyddsutredningen är för oss skärgårdsbor en förfärande läsning. Här har vi en hel utredning om något som i hög grad berör boendeförhållandena utan att orden skärgårdsbo, fastboende, permanentbostäder eller service för boende, skola etc finns med. Det tycks som om vi skulle behöva beskriva oss som en utrotningshotad biotyp för få ha ett existensberättigande i Naturvårdsverkets ögon.

Regeringens direktiv nämner inte skärgårdsborna explicit men man hänvisar till den diskussion som skett om behovet av nyansering av strandskyddet. I den diskussionen har just fastboendes behov varit ett återkommande tema. Skärgårdarnas Riksförbund kan bara en än gång konstatera att så länge som fastboendefrågan inte klassas som ett riksintresse så osynliggörs skärgårdsborna.

Utan ett fastboendeperspektiv så blir det mycket svårt att bedöma de verkliga konsekvenserna av utredningen. Vad betyder egentligen skärpningen av dispensreglerna till ”synnerliga skäl”? Är barnens behov av egen bostad ett synnerligt skäl? Är mormors behov att bo nära för att få omvårdnad ett synnerligt skäl? Får ett äldreboende läggas så att man har en vacker utsikt på äldre dar eller måste det ligga inne i skogen? Är det bara näringsfastigheter och byggnader för det rörliga friluftslivet som är synnerliga skäl?

Hälften av glesbygden skärs bort

I regeringens direktiv står att förutsättningarna för undantag av strandskydd i glesbygd med lågt bebyggelsetryck ska utredas. I sitt förslag slopar Naturvårdsverket nära hälften av Sveriges glesbygd och anser uppenbarligen att glesbygd bara finns i norrland.

Hur kan Naturvårdsverket införa en helt ny definition på glesbygd? Dessutom tyder det på en mycket dålig kännedom om EU:s regionalpolitik. För öar finns ett speciellt regionalpolitiskt stöd Mål 2 och som huvudsakligen består av glesbygd.

Anser verkligen Naturvårdsverket att Sörmlands, Östergötlands och Smålands hela kustområden har högt bebyggelsetryck? Har Naturvårdsverket aldrig mött avfolkningsproblemen på Sörmlandskusten? Åk båt där en mörk novemberkväll och räkna hur många hus det finns med ljus i fönstren! Har man aldrig mött problemen med nedläggningshot av små skolor längs Smålandskusten?

Naturvårdsverket kan gå till sin egen kartläggning (bil 10) som visar på att en stor del av den sydliga östkusten har mindre eller samma bebyggelsetryck som norrlandskusten.

Glesbygd på vinter – tätort på sommaren – så ser det ut i många skärgårdsområden. En hänsyn måste tas till sådana orter att man inte pga sommarproblematiken slår ut möjligheterna till permanentbostäder och skolbyggnationer etc. Tom i Stockholms Skärgård finns glesbygdsområden.

Försvårande förenklingar

Längs norrlandskusten eller vid dess vattendrag och sjöar ska det gå att göra undantag av regionalpolitiska skäl om detaljplan finns och miljökonsekvensbeskrivning görs.

Vet Naturvårdsverket egentligen någonting om norra Sverige? Förstår man att det som är lokal utveckling och som kanske leder till regional utveckling kan handla om byggnation av ett enstaka hus, att en barnfamilj bosätter sig, att en till barnfamilj bosätter sig osv? Vem gör miljökonsekvens-

beskrivning för ett enstaka bostadshus. Ofta har man dessutom osäkra inkomster och steget att flytta ut i en avfolkningsbygd underlättas inte precis av att det ska göras en miljöprövning.

Detta förslag från Naturvårdsverket är en kraftigt förhindrande åtgärd och som innebär en försämring mot nuvarande praxis.

Farlig reservatsfilosofi

Skärgårdarnas Riksförbund har många gånger varnat för den reservatsfilosofi som alltmer breder ut sig och som ser skärgården som en vildmark och inte som en kulturbygd i en känslig natur. Med förslaget att upphäva alla dispenser i reservat och naturvårdsområden, Natura 2000 etc skapas en mycket otrygg situation men också risk för vanskötsel av naturområden. Kommer skärgårdsbonden få fortsätta med sitt jordbruk i Natura 2000-områden, kommer ängarna slås eller ska allt förbuskas? Det vi förknippar med öppna landskap, ängar med blomprakt är ofta skapat av människan.

Bra med undantag för komplementbyggnader

SRF välkomnar att det ska bli lättare att få dispens för komplementbyggnader inom tomtområde. Men vad räknas som komplementbyggnad? Det är viktigt att också byggnader för bostadsändamål räknas in i detta. Får de vuxna barnen bygga på tomten, får farmor bygga sig en stuga på äldre dar när de yngre tar över bostadshuset?

Från skärgårdssort till gräddhylla.

Skärgårdarnas Riksförbund instämmer i att det behövs en skärpning när det gäller dispensererna i den tätortsnära skärgården – men också denna skärpning måste ske med en nyansering både vad gäller vilka områden och för vilka ändamål dispens ges.

När det gäller tätortsnära strandområden är aktuella och väl genomarbetade översikts- och detaljplanerna än viktigare än på annat håll samt tydliga offentliga handläggningsrutiner vid dispenser.

När exploateringstrycket ökar och samhällsomvandling sker från skärgårdssamhälle till ”gräddhylla” vid kusten måste detaljplanerna omprövas oftare. Ett exempel är kustsamhället Dalarö i Haninge. Här finns en relativt ny, ca 10 år gammal detaljplan. Men den gjordes för ett samhälle i lugn bebyggelseutveckling. Med det exploateringstryck som sker idag borde den omprövas och styras upp betydligt hårdare. I den tätortsnära skärgården kan det finnas anledning att kräva att nya detaljplaner görs minst vart 10:e år.

Beslutsprocessen när det gäller dispenser måste göras mer offentlig och med bredare samråd. Det måste gå att ta diskussion lokalt när det gäller exploateringen innan den är ett faktum. Vi vet att trycket på handläggande tjänstemän är stort från människor med stora ekonomiska och juridiska resurser att driva sin fråga. Det är inte de gamla skärgårdsborna som spränger bort tonvis av berg för att bygga en inbyggd poolanläggning i lyxvillan i Stockholms skärgård. Det är inte skärgårdsborna som bygger om båthuset till ett sommarhus. Vi anser att ansökningar om dispenser alltid bör offentliggöras och skickas på lokal remiss till intresseföreningar mm. Beslut om dispenser skall aldrig delegeras till tjänstemän utan tas upp i det politiska beslutsorganet. Genom en större offentlighet kommer det att försvåras för dem som använder påtryckningar att få igenom sin vilja.

Gör strandskyddet till en angelägenhet för alla

Strandskyddsutredningen är uppenbart Naturvårdsverkets egen utredning och den saknar balanserad sammanvägning av de olika intressen som finns kring människornas utnyttjande av stränderna. Strandskyddsfrågan borde givetvis behandlas gemensamt av fler myndigheter som har ett delansvar i strandskyddsfrågan – t.ex. Glesbygdverket och Boverket. Det borde ha skett omfattande hearings med boendeorganisationer, skärgårdsnäringsbranschorganisationer, turism- och fritidsföreträdare.

Lokalbefolkningen vet i allmänhet bäst var vilka strandområden som bör ha starkast skydd och är också de som har ett ”vakande öga” på när brott mot strandskyddslagstiftningen sker. Strandskyddet bör därför behandlas i lokala översikts- och detaljplaner i brett samråd. Det bör tydligt anges vilka områden som ska ha ett starkt skydd och vilka områden som kan bebyggas. Länsstyrelserna ska sedan pröva och fastställa planerna. På så sätt garanteras både lokal förankring och övergripande riksintressen.

Skärgårdarnas Riksförbund 2002-10-15

Bengt Almkvist
Ordförande
Missjö, 614 98 Sankt Anna
tel 0121-52122
bengt.almkvist@sanktanna.com

enligt beslut

Carin Flemström
Förbundssekr.